

Sebastijan Valentan

Katoliška cerkev in dialog z luterani – na poti k edinosti

Catholic Church and Dialogue with Lutherans – On the Path to Unity

Povzetek: Ko se spominjamo 500. obletnice reformacije, želimo vedeti, kakšen vpliv je imela na Katoliško cerkev. Ugotavljamo, da se je ta resno lotila procesa zблиževanja med katoliško in luteransko stranjo. Pomembno so na ta proces vplivali Drugi vatikanski koncil in vsa kasnejša prizadevanja Svetega sedeža. Ustanovitev mešane luteransko-katoliške komisije je privedla do več skupnih dokumentov, ki osvetljujejo različna zgodovinska dejstva in teološke poglede na določena vprašanja. V tem času se je spremenil tudi odnos do Lutra, ki je dolgo veljal za zelo negativno osebnost. Danes ni več tako. Predvsem zadnji papeži so pomembno vplivali na pozitiven ekumenski dialog, ki pušča upanje, da bo nekoč v prihodnje dosežena vidna edinost.

Ključne besede: ekumenski dialog, katoličani, luterani, Cerkev, edinost, Luter, reformacija

Summary: *Commemorating the 500th anniversary of the Reformation, we would like to know what influence it had upon the Catholic Church. We found that the Church has been working on developing a closer relationship between the Catholic and the Lutheran side. The Second Vatican Council and all the following efforts of the Holy See have affected the process significantly. The establishment of a mixed Lutheran-Catholic committee led to several joint documents highlighting various historical facts and theological aspects of certain questions. In the meantime, the attitude toward Martin Luther has changed as well. Luther was long considered an infamous person. Nowadays the situation has changed. The most recent Popes had significant influence on a positive ecumenical dialogue which represents a symbol of hope for visible unity in the future.*

Key words: *ecumenical dialogue, Catholics, Lutherans, Church, unity, Luther, Reformation*

Uvod

Mineva petsto let, odkar je Cerkev s pojavom reformacije začela pisati novo poglavje v zgodovini. Ta visoka obletnica bi v nekaterih drugih

okoliščinah lahko bila častitljiva, vendar je tako za katoliško kot za luteransko skupnost bolj spominska in izpraševalna. Vsekakor moramo v luči tega pol tisočletja trajajočega obdobja razumeti, da je bil za zблиževanje potreben določen čas, ki ga lahko imenujemo tudi zdravilen. Rane ločitve med dvema skupnostma niso bile majhne, zato je pregovorno čas tisti, ki jih celi. Dejanje Martina Lutra v želji po reformi oz. prenovi Cerkve je bilo pogumno in, lahko rečemo, tudi potrebno, le način bi morda lahko bil drugačen. Za presojanje takratnih dogodkov moramo imeti pred očmi tisti čas, Lutrovo osebnost in delovanje Cerkve in papeža. Brez vseh teh okoliščin ostajamo na ravni splošnega (popačenega) razumevanja, v naši zavesti vidimo le podobo pribijanja Lutrovih tez na vrata cerkve v nemškem Wittenbergu, odpustki, katerih pravi pomen je tudi danes slabo razširjen (za nekatere celo nepotreben), pa zaokrožujejo vedenje o času izpred petih stoletij. Pot dialoga, na katero so skupaj pred pol stoletja stopili katoličani in luterani, je izredno dobrodošla in potrebna. Seveda je zaradi doktrinalnih vprašanj vse prej kot lahka, a vendar je to edini in pravi način za doseganje edinosti in iskanje skupnih rešitev. V spoštljivem dialogu je mogoče presegati zgodovinske zamere tako z ene kot druge strani in kritično presojati ter se opredeljevati do posameznih stališč in razumevanj. 500-letnica reformacije je priložnost za ovrednotenje prehojene skupne poti, prav tako pa tudi izziv za čas, ki je pred nami. Katoliška cerkev se zaveda svojega poslanstva v procesu dialoga, zato so njene iniciative in odgovori na pobude luteranske strani znamenja iskrene želje po zблиževanju, »da bi bili eno« (Jn 17,22). Svet in kristjani si ne želijo razdvojenosti in poglobljanja razkola, ampak edinosti in sloge. Posvetili se bomo doslej prehojeni poti in preko nje skušali zaznati smer za v prihodnje.

1. Formalni začetki dialoga

Določiti natančen datum začetka ekumenskih pogovorov med katoličani in luterani ni tako enostavno, vprašaje pa je tudi, ali je to sploh mogoče. Vsakdanje življenje krščanskih skupnosti je bilo tisto, ki je vernike različnih veroizpovedi vodilo k praktičnemu dialogu in sprožilo začetek formalnega ekumenskega dialoga v skladu s pravili in običaji med verniki in voditelji različnih veroizpovedi.

Potreba po formalnem dialogu med katoličani in luterani je rastla, vsekakor pa se je tudi Katoliška cerkev zavedala njenega pomena. Verjetno

je prve začetke formalnega dialoga sprožil papež Janez XXIII., ki je še v času pred koncilom leta 1960 izdal motu proprio *Superno Dei nutu* in z njim ustanovil Tajništvo za edinost kristjanov, katerega delo je nadaljeval današnji Papeški svet za edinost kristjanov (od leta 1988 dalje). Prav to tajništvo je pripravljalo Drugi vatikanski cerkveni zbor. 14. januarja 1963 je bilo tajništvo razdeljeno na oddelek za vzhodno in oddelek za zahodno Cerkev, z apostolsko konstitucijo *Regimini Ecclesiae Universae* pa so bile potrjene strukture in naloge tajništva, med drugim spodbujanje edinosti kristjanov. Papeški svet za edinost kristjanov (PSEK) spodbuja ekumenskega duha v Katoliški cerkvi in sledi koncilskemu odloku o ekumenizmu (dekret *Unitatis redintegratio*, 21. november 1964). Naloga tega sveta pa ni omejena le na ekumensko razeščnost znotraj Katoliške cerkve, ampak skrbi tudi za dialog z drugimi Cerkvami in cerkvenimi skupnostmi. Že od začetka sodeluje s Svetovnim (oz. ekumenskim) svetom Cerkev (World Council of Churches – WCC), ki ima sedež v Ženevi. Katoliški teologi so člani teološkega oddelka WCC. Za ekumenska srečanja imenuje PSEK katoliške opazovalce, na pomembne dogodke Katoliške cerkve pa vabi delegate drugih krščanskih Cerkva in skupnosti. Mednarodni teološki dialog goji z desetimi takimi skupnostmi, na področju prevajanja in širjenja Svetega pisma pa spodbuja ekumensko sodelovanje (*Letopis Katoliške cerkve v Sloveniji* 2017, 45).

Eden glavnih ciljev Drugega vatikanskega koncila je bil obnovitev edinosti med vsemi kristjani. Pomemben prispevek je pri formalnih začetkih ekumenskega dialoga dal *Odlok o ekumenizmu* (E). Opozoril je, da več krščanskih občestev hodi po različnih poteh, »kakor da bi bil Kristus sam razdeljen«. Koncil je prepoznal hrepenenje po edinosti in omenil ekumensko gibanje, s predlogi in načini za razumevanje ekumenizma pa je prišel naproti katoličanom (E 1). Seveda se je Katoliška cerkev zavedala ekumenskega dialoga, pomembno pa je, da je tudi v sebi prepoznala željo in potrebo po njem.

Čeravno je v šestdesetih letih prejšnjega stoletja Sveti sedež ustanovil Tajništvo za edinost kristjanov, pa moremo o mednarodnem dialogu med katoličani in luterani govoriti v štirih fazah v času po koncilu. Prvo obdobje sega v leta med 1967 in 1971, njegovi poudarki pa so predvsem v pogovorih, ki so bili temelj za neke vrste doktrinalno zблиževanje. Izpostavljena je bila pomembnost evangelija kot primarni kriterij edinosti in povezanosti med obema skupnostma ter razumevanje Cerkve in nje-

nih struktur. Ti prvi pogovori so tekli tudi v smeri skupnega obhajanja evharistije ob posebnih priložnostih in vzajemnega priznanja posvečenih služabnikov. Drugo obdobje se umešča v čas od leta 1973 do 1984, torej tudi že v obdobje papeževanja Janeza Pavla II. V tem času je bilo izdanih šest uradnih besedil. Izjava iz leta 1980 posveča središčno pozornost pomenu edinosti na podlagi pnevmatologije, to pa se uresničuje v občestvu ali skupnosti, kar je izpostavil kasnejši dokument *Di fronte all'unita*. Omeniti velja tudi dokument skupne luteransko-katoliške komisije o evharistiji (1978) in o Gospodovi večerji dve leti kasneje. V obeh dokumentih je izpostavljeno stališče, da razhajanja med obema skupnostma glede evharistije niso izključujoča, da pa kljub vsemu še ni soglasja o skupnem obhajanju evharistije. Leta 1981 pride do izjave o službah v Cerkvi, pomembna pa je tudi izjava iz leta poprej glede nauka o opravičenju, vendar je ne smemo zamenjevati z besedilom skupne izjave glede nauka o opravičenju iz leta 1997 (podpisana leta 1999). Tretje obdobje skupnih pogovorov je bilo v letih od 1986 do 1993. Leta 1994 je nastal pomemben skupen dokument *Cerkev in opravičenje* (*Kirche und Rechtfertigung*). Zapisano je bilo skupno stališče obeh strani, da je namreč eden in edini temelj Cerkve odrešitveno dejanje Boga v Kristusu, ki se je zgodilo enkrat za vselej (Tjorhom 1997, 26–29). Od leta 1995 do 2006 je trajalo četrto obdobje, ki je prineslo pomemben skupni dokument o opravičenju.

Kljub vsem tem letom pogovorov, ki so izrednega pomena za dialog med obema skupnostma, pa so dokumenti, ki so nastali med njima, zgolj dokumenti teologov, ki niso bili uradno sprejeti s strani cerkvenih oblasti. Dosežena soglasja sta želeli Svetovna luteranska zveza in Katoliška cerkev tudi formalno obeležiti. Leta 1999, v času t. i. četrtega obdobja (1995 do 2006), je končno prišlo do podpisa dokumenta *Skupna izjava glede nauka o opravičenju* s strani katoličanov in luteranov. Z izjavo se je potrdilo izkustvo, da je njen namen »predvsem prikaz izkustva, da lahko Rimskokatoliška cerkev in luteranske Cerkve izrazijo na temelju pogovorov skupne poglede na naše opravičenje z Božjo milostjo po veri v Kristusa. Izjava sicer ne vsebuje vsega, kar o opravičenju uči vsaka od Cerkva, toda v njej se razločno vidi soglasje o temeljnih resnicah nauka o opravičenju in obenem možnost različnih smeri razvoja brez doktrinalnih obsodb.« (SI, 72–73) Tako katoliška kot luteranska skupnost sta na izjavo podali odgovor, v katerem je izražena želja po nadaljnjem

dialogu (Janežič 1999, 89). V tridesetih letih je bil glede ekumenskega dialoga napravljen velik napredek, ki je okrepil prizadevanja obeh strani po nadaljnjem teološkem razpravljanju in kritičnem presojanju stališč. Presežene so bile zamere in obsodbe, pokazala pa se je smer, ki more roditi sadove za edinost.

2. Nove perspektive ekumenskih dialogov

Kljub doseženi *Skupni izjavi glede nauka o opravičenju* obstaja seveda še mnogo nerešenih vprašanj. Izkušnja preteklosti uči, da je treba veliko potrpežljivosti in zaupanja v moč Svetega Duha. V tej luči je treba gledati na trenutek, ko bo mogoče doseči polno edinost in skupno obhajanje evharistije. Kar je bilo v preteklosti doseženo, ne more biti zadostno, ampak je treba dialog nadaljevati. Med krščanskimi skupnostmi mora biti navzoča pomoč, da bi tudi v prihodnje iskali poti za sprejetje in ureničevanje apostolske dediščine (Janez Pavel II. 1996, § 78).

Za doseganje ciljev ekumenizma sta potrebni iskrenost in zavzetost Svetovne luteranske zveze ter Katoliške cerkve, da bi mogli doseči nekoč polno in vidno edinost (Cassidy 1997, 123). Zagon in nadaljnjo željo po intenzivnem ekumenskem dialogu je predstavljala približujoča se 500-letnica reformacije. V pripravi nanjo je luteransko-rimskokatoliška komisija za edinost leta 2013 izdala poročilo *Od konflikta do skupnosti* (OKS 2017). Šlo je za skupno luteransko-katoliško obeleževanje reformacije leta 2017. Dokument je tako z zgodovinskega kot s teološkega vidika predstavil skupne poglede glede opravičenja, evharistije, cerkvenih služb in Svetega pisma ter izročila. Vsebuje tudi pet ekumenskih imperativov, ki kažejo nadaljnjo smer. V tem dokumentu je dragocena misel, da luterani in katoličani v vzajemnem dialogu ne smejo izhajati iz ločitvene perspektive, ampak iz perspektive edinosti (§ 239). Pravi skupni kritičen pogled glede določenih vsebin še vedno ni mogoč ravno zaradi enostranosti, ki ne dopušča kritike drugega. Iz zakoreninjene samozadostnosti je treba preiti k odprtosti do drugega. Vzajemen dialog je že prinesel številna spoznanja glede različnih oblik občestva in tudi realno spoznanje o tem, »da utegne biti pot (do vidne edinosti) daljša«, kot se je pričakovalo (§ 241). Omenjeno poročilo je tudi neke vrste zaveza, da bi katoličani in luterani iskali vidno edinost s skupnimi koraki. Treba se je ukvarjati z izročilom, pri tem pa paziti, da ne bi padli v stara konfesionalna nasprotja. Ponovno je treba odkriti moči evangelija za

naš čas (§ 242). To prizadevanje je izrednega pomena, saj se različne družbene strukture vedno bolj zavedajo vrednosti religij za človeško življenje. Zato bo velikega pomena, če bodo katoličani in luterani v oznanjevanju in služenju svetu še naprej skupaj pričevali za Božjo milost (§ 243).

Vrniti se k začetkom reformacije je bila srž proučevanja mnogih teologov v zadnjih letih. Skupna pot katoličanov in luteranov v dialogu ni prinesla le zблиžanja stališč o Lutru, ampak tudi skupne poglede glede njegove teologije. Nekatera skupna stališča sicer še ne pomenijo, da se katoličani strinjajo z vsemi Lutrovimi stališči, ampak jih sprejemajo na način, kot to predvidevajo skupni dokumenti med obema stranema. Lutrova teologija je danes sestavni del ekumenskega dialoga, vendar jo je treba razlagati v povezavi z zgodovinskim kontekstom njegovega časa. Doseženi sadovi ekumenizma torej omogočajo odprto soočenje z Lutrovo teologijo (Türk 2014).

Težko bi rekli, da je bil Luter človek ekumenizma v današnjem pomenu te besede. Prav tako ne njegovi nasprotniki. Oboji so bili nagnjeni k polemiki, kar je privedlo do zaostitve razmer. Kot je znano, so bila v zraku vprašanja glede pravičnosti in usmiljenja, vprašanja glede Cerkve, prav posebej še glede vloge papeža, kar še danes ostaja predmet pogovorov. Ker papež in škofje niso bili pripravljeni na reformo, je Luter šel svojo pot, ob čemer pa je vrata v bistvu pustil odprta za kasnejše razprave. Dogodki so se zapletali, vsaka stran je trdno stala za svojimi stališči. Šele ekumenizem v zadnjem času je vrata znova nekoliko odprl. Dialog je predvsem v poslušanju in v tem, da se drug od drugega kaj nauči. Na ta način si je mogoče izmenjati darove, prepoznati resnico in tudi slabosti drugega. Razlike postanejo dar v tem smislu, da obe strani rasteta v katolištvu v prvotnem pomenu in sprejemata usmiljenje Boga v Jezusu Kristusu. Poti, ki jo je začel koncil, ni več mogoče ustaviti. Pred pre naglimi pričakovanji glede polne edinosti je treba imeti v zavesti, da koncil ni imel pripravljene rešitve, ampak se je z njim začela pot. S papežem Frančiškom zaznavamo novo obdobje tega procesa, ko poudarja ekzeziologijo Božjega ljudstva, ki je v smislu vere na poti. Doseganje edinosti ni toliko osredotočeno na Rim, ampak je pristop mnogostranski, tak, ki ima več obrazov. Že v svoji apostolski spodbudi *Veselje evangelija* (VE) papež izhaja prav iz evangelija in vabi k spreobrnjenju ne le posameznega kristjana, ampak ves zbor škofov. V središču je torej na

neki način tudi bistveno prizadevanje Lutra oz. evangelij milosti in usmiljenja. Ne koncil in ne Luter še nista bila povsem sprejeta, niti s strani luteranov ne, posebej če pomislimo na nauk glede evharistije. Luter je ostal zvest resničnemu razumevanju evharistije, odprto pa je tudi njegovo razumevanje apostolskega nasledstva. Ne moremo se ustavljati zgolj ob polemičnih Lutrovih trditvah, ampak je treba na novo premisliti tiste tematike, ki so bistvene za ekumenski napredek (Kasper 2016, 63–67).

Cerkev se danes nahaja v množstvu kultur in v različnih krščanskih občestvih. Navzočnost ekumenizma je več kot očitna, nekje bolj, drugje manj, kolikor pač posamezniki in skupine prepoznavajo vrednost njegovega pomena. Gre za iskanje novih poti k vidni edinosti med kristjani, ki še vedno niso združeni v eno Cerkev. Ekumenizem, kot ga imamo pred očmi ob obhajanju 500-letnice reformacije, je ekumenizem med krščeni in ni tak, kot ga poznamo iz dialoga z drugimi religijami. V ekumenskem delu mora biti prisotno pričevanje vere hkrati z ljubeznijo do resnice. Zgodovino je treba proučevati skupaj, in ne kot nekoč, ko smo jo proučevali vsak zase in je tako prihajalo do nepotrebnih obsojanj in zamer. Skupen pogled nazaj omogoča tudi večjo objektivnost in ovrednotenje zgodovinskih dejstev. Do mnogih danes žal še ni prišlo pravo spoznanje, kaj ekumenizem sploh je in da v bistvu pomeni spreobrnjenje srca in mišljenja ter vrnitev k skupnemu viru, Svetemu pismu. Smisel ekumenizma ni toliko ponovno poenotenje cerkvenih struktur, temveč bolj prenova krščanskega življenja in milost poslušanja drug drugega, ponovno odkritje Besede, torej tega, kar Duh govori Cerkvi. V tem duhu je papež Janez Pavel II. obiskal Finsko, deželo z manjšinsko Katoliško cerkvijo in večinsko Protestantsko. S tem je želel pokazati, da njegovo poslanstvo ni zmagovalna moč Katoliške cerkve. To je bilo novo poglavje v papeštvu, s konkretnimi dejanji, onkraj rimskega obzidja (Thurian 1997, 82–85). Ekumensko delo Janeza Pavla II. je nadaljeval Benedikt XVI. in ga zelo vidno uresničuje tudi papež Frančišek.

3. Prednostne naloge za prihodnost ekumenske zavesti

Ob zavedanju bližajoče se petstote obletnice ekumenska prizadevanja intenzivno nadaljujejo svojo pot, ki je precej drugačna kot pred tridesetimi ali petdesetimi leti. Obhajanje 500-letnice reformacije je na ekumenskem področju prineslo veliko sprememb. Ekumenski dialog v potrpežljivosti in ponižnosti teče naprej. Ničesar ni mogoče izsiliti.

Veselim se lahko nekaterih prednostnih nalog, ki so nenehen izziv za katoličane in luterane.

a) Moč molitve

Ko je papež Benedikt XVI. januarja 2011, ob koncu tedna molitve za edinost kristjanov, v Vatikanu sprejel predstavnike voditeljev Združene evangeličansko-luteranske Cerkve iz Nemčije, je izpostavil molitev. Globoko hrepenenje po edinosti lahko prinese sadove, le če je ukoreninjeno v skupni molitvi. Dejal je:

»Kljub teološkim razlikam, navzočim v vprašanjih, ki so v nekem smislu bistvena, se je med nami razvila skupnost, ki vedno bolj postaja osnova za občestvo, živeto v veri in duhovnosti med luterani in katoličani. Kar je doslej že bilo doseženo, poživlja naše zaupanje v nadaljevanje dialoga, saj lahko samo tako ostanemo skupaj na tej poti, ki je končno Jezus Kristus sam. [...] Nekaterim našim sodobnikom se danes zdi, da je skupen cilj polne in vidne edinosti med kristjani znova oddaljen. Sogovorniki pri ekumenskem dialogu izražajo ideje o edinosti Cerkve, ki so povsem drugačne. Pridružujem se skrbi mnogih kristjanov, da sadovi ekumenskega prizadevanja še zmeraj niso dovolj prepoznani s strani ekumenskih predstavnikov. Kljub temu da se nove težave vedno znova pojavljajo, z zaupanjem glejmo v prihodnost.« (2011)

Treba je nadaljevati teološki dialog in v njem razumeti odprta vprašanja, ki zavirajo pot k vidni edinosti in skupnemu obhajanju evharistije. V molitvi je mogoče dosegati odpuščanje za obojestranske napake in obsodbe, ki so privedle do delitev. Zavedati se je treba, da so pred petsto leti, ko je nastopil razdor, luterani in katoličani imeli za seboj že tisoč petsto let edinosti, kar je skupna dediščina. S pomočjo Boga in Svetega Duha bo to edinost nekoč znova mogoče vzpostaviti, saj se s trenutno doseženimi sadovi ekumenizma ni mogoče zadovoljiti (Benedikt XVI. 2011).

b) Delo Svetega Duha

Ob tem zavedanju so bili narejeni nadaljnji koraki. Papež Francišek je prinesel drugačen pristop do ekumenizma, ki je lasten njegovemu pontifikatu. Ob zavzemanju za najbolj uboge tega sveta je izredno občutljiv na družbene razlike in neomajen v zagovarjanju človekovega dostojanstva.

janstva. Tudi za ekumenski dialog se mu zdi izredno pomembno razpravljati ne le o teoloških problemih, ampak o razlikah na področju antropologije in etike. Ta vprašanja prav tako zahtevajo potrpežljivo držo in zavedanje, da edinost prvenstveno ni sad človekovega prizadevanja, ampak delo Svetega Duha (Frančišek 2013, 970–971).

c) Ekumenska srečanja

V tem jubilejnem letu se je v Wittenbergu, v kraju, kjer se je začela reformacija, že doseženemu soglasju med katoličani, luterani in metodisti glede nauka o opravičenju uradno pridružilo tudi Svetovno združenje reformatorskih, tj. kalvinskih cerkva (Comunione mondiale di Chiese riformate). Slovesnost podpisa je bila v cerkvi pred znamenito oltarno podobo zadnje večerje nemškega renesančnega umetnika Lucasa Cranacha starejšega, ki simbolizira edinost med kristjani. Tako so zdaj štiri svetovne krščanske skupnosti uradno pristopile k izjavi o opravičenju (Gonzalez-Ferrer 2017, 6). Reformatorske cerkve priznavajo, da je soglasje glede temeljnih resnic nauka o opravičenju v skladu z reformatorskim naukom. To dejanje je nov kamen v mozaiku na poti k polni edinosti. Sicer še ni cilj, je pa pomembno znamenje (*Insieme al servizio dell'uomo* 2017, 6). V Lutrovem letu, kot leto 2017 tudi imenujejo nekateri avtorji ekumenskih prispevkov, je doslej bilo že veliko ekumenskih srečanj. Tako je bil na Salamanki npr. mednarodni teološko-ekumenski kongres, ki se ga je udeležil tudi tajnik Papeškega sveta za edinost med kristjani Brian Farrell. Spomnil je, da je med luterani in katoličani veliko skupnih stališč, ki se sicer na videz zdijo nasprotna. Predvsem tega bi se bilo treba zavedati v ekumenskem dialogu. Problem, ki ga je zaznati danes, je pomanjkanje zanimanja za teologijo v mlajših generacijah, posledično pa tudi rezultati dialoga niso tako vidni. Ekumenizem je odvisen od prenove kristjanov samih in tudi od njihovega življenjskega okolja, v katerem so odraščali. Katoličanu, ki Lutra pozna zgolj iz filma, ki ga je prikazal v slabi luči, danes ni enostavno sprejeti, da gre za ekumenskega reformatorja. Zato je treba delati skupaj, slediti resnici, zgodovinskim virom, proučevati različne vidike in zaupati v moč Svetega Duha (Contessa 2017, 6).

č) Skupno delo za edinost

Ko je papež Frančišek lani odpotoval na Švedsko, je potovanje označil za pomembno v smislu ekumenizma (Frančišek 2016). V katedrali

v Lundu je bila tako s strani papeža Frančiška in luteranskega škofa Yunana podpisana skupna izjava katoličanov in luteranov, ki govori o tem, da sta si obe strani v dialogu pomagali preseči številne razlike in da sta poglobili zaupanje. Pomembno za nadaljevanje dialoga je tudi priznanje, da sta tako ena kot druga stran ranili vidno edinost Cerkve, ko je bila vera uporabljena tudi v politične namene. Izjava kategorično zavrača vsakršni sovraštvo in nasilje, bodisi iz preteklosti bodisi sedanj, do katerih prihaja v imenu vere. Obe stani priznavata, da sta po milosti osvobojeni, da moreta skupaj hoditi proti skupnosti, v katero ju kliče Gospod. Ker si mnogi želijo prejeti evharistijo za isto mizo, bodo šla ekumenska prizadevanja še bolj v to smer. Iz izjave je mogoče razbrati papeževo skrb za begunce, saj je v njej izraženo skupno zavzemanje zanje. Konkretna posledica tega je bil tudi dosežen sporazum med luteransko in katoliško Karitas o skupnem sodelovanju. Ob koncu je poziv vsem župnijam in skupnostim katoličanov in luteranov po svetu k skupnemu delu za doseganje še večje edinosti (Frančišek-Yunan 2016). Papeževo potovanje na Švedsko je imelo velik mednarodni odmev tako v cerkvenih kot v civilnih krogih. Tudi nedavno imenovanje stockholmskega škofa Andersa Arboreliusja za prvega švedskega kardinala ima v luči ekumenskih prizadevanj posebno mesto.

d) Ekumenski prispevki Svetega sedeža

Tudi Sveti sedež nadaljuje ekumenske pobude. Marca letos je Papeški odbor za zgodovinske študije pripravil zasedanje na temo »Luter 500 let kasneje. Pregled luteranske reformacije v njenem zgodovinskem in cerkvenem kontekstu«. Še ne tako daleč nazaj bi bilo srečanje na takšno temo povsem nemogoče, tako pa so luterani in katoličani skupaj govorili o Lutru. Resna razmišljanja in proučevanje njegove osebnosti ter kritike Cerkve omogočajo preseganje zamer na obeh straneh. Ta so v zgodovini žal prevečkrat označevala odnose med katoličani in protestanti. Proučevanje brez predsodkov, kot je bilo poudarjeno na zasedanju Papeškega sveta, omogoča videti, koliko pozitivnega je bilo v reformaciji. Čeprav zgodovine ni mogoče spremeniti, pa je možno očiščenje spomina (Frančišek 2017).

Omenimo še junijsko ekumensko molitveno bdenje v Circo Massimu v Rimu, na katerem so bili zbrani udeleženci različnih krščanskih skupnosti. Papež Frančišek je na srečanju spregovoril o preganjanih kristjanih:

»Danes je več mučencev kot nekoč. Danes je več mučencev kristjanov. Ti, ki ubijajo kristjane, jih prej ne vprašajo: 'Si ti pravoslaven? Si katoličan? Si evangeličan? Si luteran? Si kalvinist?' Ne. 'Si ti kristjan?' – 'Da.' Ubit, takoj. Danes je več mučencev kot v prvih časih. In to je ekumenizem krvi: združuje nas pričevanje naših današnjih mučencev. Na raznih koncih sveta se razliva kri kristjanov! Danes je bolj kot kadar koli prej potrebna edinost kristjanov, ki so edini v delovanju Svetega Duha, v molitvi in v delu za najbolj uboge. Hoditi skupaj, delati skupaj. Ljubiti se. Ljubiti. In skupaj iskati rešitve za razlike, strinjati se, vendar na poti! Če se ustavimo in ne hodimo več, se nikdar, nikdar ne bomo strinjali. Tako je, kajti Duh želi, da smo na poti.« (2017a, 7)

Papeževo sporočilo o ekumenizmu krvi je močno in zgovorno znamenje, da so razdori nesmiselni in da je potrebna pot sodelovanja in življenja v edinosti. V edinosti vere in duha. Teološke debate in zgodovinsko proučevanje so potrebni za razvoj nauka, konkretna dejanja pa so potrebna za življenje edinosti že zdaj.

Sklep

Prehojena pot ekumenskih dialogov med katoličani in luterani vsekar kaže številne pozitivne premike. Izrednega pomena je dejstvo, da se je po 500 letih reformacije pot dialoga sploh začela. V tem času so bili izpostavljeni različni vidiki, ekumenska prizadevanja so v slogi in potrpežljivosti ter v iskreni želji po dialogu in edinosti začrtala pot, na kateri je prišlo do spoznanj o skupni vrednosti vere v Jezusa Kristusa in o številnih skupnih pogledih, ki jih je čas reformacije sicer začrtal po svoje. Temeljno sporočilo ekumenizma je dialoška naravnost. To ne pomeni, da bi se morali zaradi različnosti odpovedati individualnosti. Lastno identiteto je mogoče razvijati ravno v dialoški odprtosti z drugimi (Matjaž 2013, 20). Papež Frančišek, s katerim je ekumenska razsežnost dobila nova obzorja, svetu sporoča, da je krščanstvo eno in da je vidna edinost potrebna bolj kot kadar koli prej. Seveda se ne dosega za vsako ceno, ampak iz želje po resnici. Vključevanje, in ne izključevanje je vodilo njegovega pontifikata, s katerim spreminja stil papeževanja (Slatinek 2017, 132). Njegovi poudarki so že vključeni v skupna ekumenska stališča, saj se dotikajo temeljnih resnic in želje, da bi bili vsi eno.

Kratice in okrajšave

AAS Acta Apostolicae Sedis

E Koncilski odloki 1980 (Odlok o ekumenizmu)

OKS Od konflikta k skupnosti

PSEK Papeški svet za edinost kristjanov

SI Skupna izjava glede nauka o opravičenju

VE Veselje evangelija (*Evangelii gaudium*)

WCC World Council of Churches

Reference

- Benedikt XVI.** 2011. *Address of His Holiness Benedict XVI to a Delegation of the United Evangelical Lutheran Church of Germany*. [Http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2011/january/documents/hf_ben-xvi_spe_20110124_chiesa-evang-luter.html](http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2011/january/documents/hf_ben-xvi_spe_20110124_chiesa-evang-luter.html) (pridobljeno 10. julija 2017).
- Cassidy, Edward Idris.** 1997. Prospettive future nelle relazioni luterano-cattoliche. V: Mario Russotto, ur. *Le relazioni cattolico-luterane a tre decenni dal Vaticano II*, 121–125. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana.
- Contessa, Fabrizio.** 2017. Tutto quello che abbiamo in comune. *L'Osservatore Romano*, 25. junij.
- Ferrer-Gonzales, Avelino.** 2017. Frutto della grazia. *L'Osservatore Romano*, 14. julij.
- Frančiček.** 2013. Ad Delegationem Foederationis Lutheranae Mundialis et Sodales Consilii pro Unitate Lutherano-Catholica promovenda. *AAS* 105: 970–971.
- — —. 2014. Veselje evangelija (*Evangelii gaudium*), Cerkevni dokumenti 140. Ljubljana: Družina.
- — —. 2016. *Saluto del Santo Padre ai giornalisti durante il volo Roma-Malmö*. [Http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2016/october/documents/papa-francesco_20161031_svezia-volo-andata.html](http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2016/october/documents/papa-francesco_20161031_svezia-volo-andata.html) (pridobljeno 4. julija 2017).
- — —. 2017. *Discorso del Santo Padre Francesco ai partecipanti al convegno promosso dal Pontificio Comitato di Scienze Storiche su »Lutero 500 anni dopo. Una rilettura della riforma luterana nel suo contesto storico ed ecclesiale«*. [Http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2017/march/documents/papa-francesco_20170331_comitato-scienze-lutero.html](http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2017/march/documents/papa-francesco_20170331_comitato-scienze-lutero.html) (pridobljeno 4. julija 2017).
- — —. 2017a. Diversità riconciliata. *L'Osservatore Romano*, 5.-6. junij.
- Frančiček in Monib Yunan.** 2016. *Dichiarazione congiunta in occasione della Commemorazione Congiunta cattolico-luterana della Riforma*. [Http://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2016/10/31/0783/01757.html#ita](http://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2016/10/31/0783/01757.html#ita) (pridobljeno 6. julija 2017).
- Insieme al servizio dell'uomo.** 2017. *L'Osservatore Romano*, 5. julij.
- Janez Pavel II.** 1996. *Da bi bili eno*. Ljubljana: Družina.
- Janežič, Stanko.** 1999. Pomembno teološko soglasje. V *edinosti: Ekumenski zbornik* 1999: 89–93.
- Kasper, Walter.** 2016. *Martin Lutero. Una prospettiva ecumenica*. Brescia: Queriniana.
- Koncilski odloki.** 2004. Ljubljana: Nadškofijski ordinariat v Ljubljani.
- Letopis Katoliške cerkve v Sloveniji 2017.** Ljubljana: Slovenska škofovska konferenca.
- Luteransko-rimskokatoliška komisija za edinost.** 2017. *Od konflikta do skupnosti*. Ljubljana: Družina.

- Matjaž, Maksimilijan.** 2013. Dialog kot primarno poslanstvo teologije. *Edinost in dialog* 1(68): 19–22.
- Slatinek, Stanislav.** 2017. Pastoralni izzivi za uspešen pogovor z duhovnikom in foro interno v luči posinodalne apostolske spodbude Radost ljubezni – Amoris laetitia. *Bogoslovni vestnik* 77: 131–144.
- Svetovna luteranska zveza – Papeški svet za pospeševanje edinosti kristjanov.** 1999. Skupna izjava glede nauka o opravičenju. V *edinosti: Ekumenski zbornik* 1999: 71–88.
- – –. 2016. *Od konflikta do skupnosti. Poročilo luteransko – rimskokatoliške komisije za edinost.* Cerkevni dokumenti 150. Ljubljana: Družina.
- Thurian, Max.** 1997. *Passione per l'unità e contemplazione del mistero.* Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana.
- Tjorhom, Ola.** 1997. Il dialogo luterano-cattolico: situazione presente e sfide. V: Mario Russotto, ur. *Le relazioni cattolico-luterane a tre decenni dal Vaticano II*, 21–37. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana.
- Türk, Matthias.** 2014. *Per l'unità tra cattolici e riformati. Le relazioni con la Federazione luterana mondiale e la Conferenza dell'Unione di Utrecht.* [Http://www.osservatoreromano.va/it/news/cinque-imperativi-lunita-tra-cattolici-e-riformati](http://www.osservatoreromano.va/it/news/cinque-imperativi-lunita-tra-cattolici-e-riformati) (pridobljeno 17. julija 2017).